

Erdélyországban erdész-vadász szemmel

A Vadgazdálkodási Szakosztály erdélyi tanulmányútja – 2003

A gazdálkodás viszonyai Erdélyben, általában

Napjaink erdő- és vadgazdálkodása Erdélyben markáns változások sorozatát éli meg, átalakulóban van. Az ágazat gazdasági és politikai súlya jelentős, a társadalmi átrendeződés nyomán folyó reprivatizáció az ismerkedésünk terepét jelentő állami szektor egészére meghatározóan hat.

Az erdőtenyészet szempontjából a természetföldrajzi adottságok közismerten kedvezőek, az erdőülség regionálisan megközelíti a 40 %-ot.

A viszonylagos fabőség hatása az erdőtervezés és a gazdálkodás módszereiben is tetten érhető. Az élőfakészletek ismeretére is alapozott hozamszabályozás alkalmazása nem terjedt el mindenütt, a fenyőállományok felújításában általánosak a mesterséges technológiák.

Az erdőgazdálkodás országos szervezete a Bukarestből irányított, központosított állami vállalati struktúrára épül. Az igazgatóságok jobbára a megyék területi tagozódását követik, feladatkörük a folyamatosan terjeszkedő magánerdők egy része kezelésének összefogására is kiterjed. Az erdei haszonvételek lehetséges mértékétől az értékesítési árakig, a gazdálkodás valamennyi naturális és pénzügyi eleme erős központi kontroll alá esik. A vállalatok eredményessége az utóbbi idők egyre határozottabb elvárásaként jelenik meg, miközben a termelés lehetősége, a rendelkezésre álló vagyon a magánosítással csökken.

A viszonylag kis létszámú erdészeti hatóság (erdőfelügyelet) tevékenysége elsősorban az erdőfelújítások szakmai ellenőrzésére terjed ki.

A vadászati jog az államé, így elválnak a földtulajdontól.

A vadállományt általánosságban a zord természeti viszonyokból és a ragadozók – medve, farkas, hiúz – jelenlétéből következő erős szelekciós nyomás, az alacsony szaporodási együttható és egyedcsűrűség jellemzi. A nagyvadlétszám hegyvidéken töredéke az általunk „megszokott” hazai állapotnak, a vad itt békében megfér a természetes élőhelyével. A mezőgazdaságban – a kárérzékeny, zárványszerű kisparaszti kultúrákban – így is jelentős vadkárok fordulnak elő.

Az ágazat gazdasági volumene hazai mércével mérve csekély, a valódi üzleti értéket a szabad területi vaddisznóhajtá-

sok szervezése mellett a medvevadászat különlegessége jelenti.

A hivatásos természetvédelem szervezeti méretei szerények, a védett területek nagyságrendje, aránya alacsony. A kisszámú erdős nemzeti parkban a természetvédelmi kezelés feladata jellemzően az erdőgazdálkodóé, a fokozottan védett területek zöme egyébként is alkalmatlan a hagyományos gazdálkodásra.

A földrajzi, élőhelyi és történelmi hatások eredőjeként, Erdélyben a természettel való gazdálkodásnak a hazaitól lényegesen eltérő gyakorlata alakult ki, ami napjainkban is folyamatosan változik. A természetközeli állapotú erdők és a vadállomány viszonya a legtöbb helyen a kívánatos egyensúlyt közelíti, a vadászat gazdasági jelentőségét nem értékelik túl.

Bánáti tapasztalatok – látogatásunk a nagykövéresi vadászterületen

Temesváron kísérőnk, *Miklós* úr és a Temesvári Erdőhivatal vezetője, *Olaru Codru* úr fogadta a csoportot.

A 2500 hektáros, sík vidéki gyertyános-kocsányos tölgyes igazi reliktum. A templomi hangulatú lábaserdők, a tíz – tizenöt köbméteres, harmincöt méter magasra törő faóriások impozáns látványa még a helyi kollégákat is mindannyiszor megérinti. Az élőfakészletben felhalmozódott jelentős tartalékok haszonvétele csupán az utóbbi évtizedben élénkült meg. Jellemzően kis területű, óvatosan vezetett végvágásokkal operálnak, stabil kerítések

mögött, az újulat mesterséges kiegészítésével.

A nagyhírű vadászterület évszázados múltja tekint vissza.

Évente 4 -5 nap jól szervezett hajtásban mintegy 60 disznót lövetnek. Egyéni disznóvadászat, befogás szinte egyáltalán nincs. A mezőgazdasági vadkárok mértéke egyre nő, evvel együtt erősödik a környék földtulajdonosainak az érdekérvényesítő képessége. A kártérítések ma már a gazdálkodás legsúlyosabb terhét jelentik.

A szakmai programot követő ebéd kellemes meglepetést tartogatott, ami minden várakozásunkat többszörösen felülmúlta. A magyar vendégek tiszteletére a vadászház nagyterme piros-fehér-zöld dekorációt kapott, a hangulatot aláfestő zenekar énekesnője pedig magyar népdalokat és nótákat is adott elő – olyan színvonalon, hogy a legspródebb lelkű erdész is a könnyeit nyelte ...

Pillantás a Déli-Kárpátokra, kirándulás a Retyezátban

Késői vacsorára értünk a Retyezátot északról feltároló egyetlen úton, a Malomvíz völgyében a Brădătel diáktáborba. Szerény, de tiszta szállásunkon szívélyes és bőséges vendéglátással várt bennünket *Adrian Ursu* úr, a Retyezáti Erdőhivatal vezetője.

Szerdán egész napos túrára indultunk a hegység szívébe.

Utunk a Malomvíz-völgy felső régiójába vezetett. Autóbuszunk nehézkesen kapaszkodott felfelé az egyre szűkebb és meredekebb szerpentinén, majd gigantikus méreteivel kibontakozott előttünk a Retyezát-víztároló egész völgyet lezáró gátja. A rusztikus hangulatú „Rotunda” vadászházig tartó túrán házigazdánk bemutatta a negyedmillió hektáros Hunyadi Erdőgazdálkodás területének mintegy tizedén gazdálkodó Retyezáti Erdőhivatalt.

A luc- és a jegenyefenyő, valamint a bükk jellemezte, magashegyi társulásoknak 87%-a véderdő – jellemzően a nemzeti park területén, ahol a természetvédelmi kezelés is az Erdőhivatal feladata. Az évi 24 ezer köbméteres fakitermelési lehetőségnek alig a negyedét használják ki, a vadászati hasznosítás is csupán töredéke a becsült állománynak. Elmondásuk szerint a 120 szarvasból évente hármat (!), az 520 zergéből 15-öt lőnek, esik még 1-2 medve, farkas, hiúz és siketfajd is. Az Igazgatóság mintegy évi 500 tonna erdei gyümölcsöt (málnát és áfonyát) vesz át és értékesít, míg gombagyűjtésre árverésen adják bérbe a területeiket, jellemzően külföldi vállalkozásoknak.

A megye forgalma csak vargányából meghaladja az évi 120 tonnát.

Egy meredek oldalvölgy vízmosságán át kapaszkodtunk fel a nemzetközi hírnő kárpáti bükkös kísérleti területre, ahol több egyetem kutatói tanulmányozzák az emberi behatások nélkül működő erdőben zajló folyamatokat. Láthattuk, hogy a természeteshez közelítő vadsűrűség mellett a klímát jellemző erdei életközösség zavartalanul működik.

A hamisítatlan kárpáti őserdő élményével búcsúztunk a Retyezáttól.

Erdőgazdálkodás és vadászat a Székelyföldön

Hátszegen és Szászvároson keresztül értük el Gyulafehérvárt, ahol rövid kirándulást tettünk a Vár történelmi emlékei között. Értékeink nyilvánvaló mellőzöttsége és intézményes elhanyagoltsága miatt érzett elkeseredésünket az európai szellemiség terjedésébe vetett hitünkkel igyekeztünk tompítani.

Utunkat a Nagy-Küküllő völgyében folytattuk. Segesvárra elébünk jött első székelyföldi házigazdánk, *Szakács Sándor* úr, a Székelyudvarhelyi Erdészet vezetője, hazája erdész egyesületének meghatározó személyisége. Az ő kalauzolásával sétáltunk a Felsőváros nevezetességei között, majd meglátogattuk a fehér egyházi csata emlékhelyét, a Petőfi emlékoszlopot és emlékmúzeumot.

A Küküllő mentén kapaszkodtunk tovább a Székelyföld belseje felé. A késői alkonyat még lehetőséget adott arra, hogy vessünk egy pillantást Székelyudvarhely belvárosára, ízelítőt kapva a kulturális, oktatási és erdészeti központ szellemiségéből, hangulatából.

Autóbuszunk már erős szürkületben mászta meg a Hargita gerincét, majd a Tolvajos-hágón át leereszkedtünk a Csíki-medencébe. Csíkszeredában, az Erdőgazdálkodás központjában *Ion Micu* igazgató úr fogadott bennünket és rövid előadásában bemutatta az Igazgatóság tevékenységét.

Gyergyószentmiklóson *Iaczkó Teréz* főmérnök asszony vezetésével kezdtük ismerkedésünket a szakma helyi vonatkozásaival.

Az állami erdőgazdálkodás tragikusan nehéz helyzetéről korrekt és világos tájékoztatást kaptunk. Az erdők magánosítása során a gazdálkodással érintett terület, a lehetséges hozam, így az alaptevékenység

jövedelemtermelő képessége drámai mértékben csökken. A magánerdő-kezelés feladatként megjelenik ugyan, de ez a jelen rendezetlen és ellentmondásos viszonyai között óriási teher, és nem üzleti lehetőség. Az országos erdészeti központ a maradó területeken is erősen – nem tisztán szakmai alapon, az éves növedék töredékében – korlátozza a haszonvételek engedélyezett mértékét. Ilyen körülmények között az erdőgazdaság a fennmaradásáért harcol, megkeresve és megragadván minden ésszerűnek tűnő jövedelem-szerzési lehetőséget.

E gondolat mentén fejlesztik a *Szilágyi Szilveszter* vezetésével bemutatott Termelési Központot, melynek része az 5000 köbméter fenyőrönk kapacitású, külső tevékenységként az erdészet fakitermelési munkáiban is vállalkozó fűrészüzem. Kampányidőszakban száz szakképzett dolgozóval, asztalosipari technológiával termelnek, termékcsaládjuk a szárított fűrészárutól a készre szerelt faházakig terjed.

A fűrészüzemmel közös telephelyen működő vadfeldolgozó üzem *Nicolae Dragu* élelmiszeripari mérnök kalauzolásával jártuk végig. A technológia jelenleg napi egy tonna lötvvad feldolgozására képes, jellemzően hagyományos, kézi hentesmunkára épül. Szarvast, vaddisznót, valamint medvét(!) dolgoznak fel így, a késztermékben különböző szalámi- és szárított hús-féleségek jelennek meg.

A kóstolóként felkínált medvekolbász nem csak a gasztronómiai extremitásokat kedvelők körében aratott sikert, a bátrabak „elvitelre” is vásároltak belőle.

Ugyanitt hallhattunk a gazdaság erdei gyümölcsfeldolgozó ágazatáról. A mintegy évi hatszáz tonna málnát és áfonyát a nagykereskedelem számára kétszáz literes hordókból fagyasztyák le.

A Gyergyószentmiklósi Erdészeti Hivatallal *Melles Előd* hivatalvezető előadásában ismerkedhettünk meg. A ma még közel húszezer hektár, 90%-ban lucfenyves erdőállományt kezelő egységet katasztrófális mértékben sújtották a szélöntések. 1995-98 között közel másfél millió(!) köbméter fa került a piacra innen. A feketegazdaság rászokott az erdőre, a vagyonvédelmi helyzet tragikus, a helyi erdészek jellemzően tehetetlenek a „túlerővel” szemben.

A hektáronként 3500-5000 lucfenyő csemetével végrehajtott erdőültetésekbe – az állékonyt fokozandó – sávosan vörösfenyőt és hegyi juhart elegyítettek.

Az 1837-ben természetes völgyelzáródással keletkezett Gyilkos-tó a 2500 hektáros környezetével ma nemzeti park,

ahol a természetvédelmi kezelést is az Erdőhivatal végzi. A Gyergyói-havasok festői hágóján, a Pongrác-tetőn át ereszkedtünk be ide. Az élőhely rendkívül változatos. E viszonylag kicsiny területen egyaránt előfordul a pusztai árvalányhaj és a havasi gyopár, az Apolló-lepke és a havasi tűzlepke. A környék a hajnalmadár ismert élőhelye, valamint – nem utolsósorban – a Gyergyói-havasok medvéinek kedvelt telelő területe is.

Maga a tő erősen eutrofizálódik, a valaha 7-8 kilós(!) tavi pisztrángoknak is ott-hont adó vízfelület – emberi beavatkozás nélkül – 2070-re el fog tűnni.

A közelben láthattuk az erdészet működő pisztrángtelepét, ahol három faj, a sebes-, a szivárványos és kiemelten a dán szivárványos pisztráng nevelése folyik.

A régió vadgazdálkodásába *Vormair István* úrtól, az erdészet medvevadász-körökben messze földön híres fővadászától kaptunk betekintést.

Megerősödhetett bennünk az, amit jószívről addig is tudtunk: a vadállomány ottani viszonyai szinte semmiben sem mérhetők a hazai állapothoz. Az állomány szabályozást itt alapvetően nem a puska, hanem az évi 120-160 fagyos nap, a méteres hó és a ragadozók végzik –, megbízható hatékonysággal!

Száz megszületett szarvasborjúból 7(!) éri meg az ivarérett kort, a vaddisznó szaporodási rátáját 15%-ra teszik. Az őz itt nem valódi gazdasági érték, inkább csak „a ragadozók eledele”.

Házigazdánk szerint még így is sok a vad, egyre jelentősebb a mezőgazdasági vadkár. A húszezer hektáron ugyan kétszáznál is kevesebb szarvast és hasonló számú disznót becsülnek, de ez utóbbi

komoly károkat képes okozni a falvak krumpliföldjein.

Számunkra egyértelműen szakmai kuriózumot jelentett a kiránduláson felkérés két medve. Az első igazi erődítmény, a letűnt történelmi kor emlékműve volt – masszív betonfalakkal, vasajtóval, az emeleten kialakított összkomfortos „lesszobával” szolgálta az „arra érdemek” kényelmes biztonságát.

Erdészkedés Kolozsvár környékén – a Gyalui-havasok és a Tordai-hasadék

A Melegszamosi-tó impozáns partjára épült motelben fogadott bennünket új házigazdánk, *Victor Cherechesiu* igazgató úr, a Kolozsvári Erdőigazgatóság vezetője.

A Tárnica-tó mentén kapaszkodtunk fel a Gyalui-havasok magasabb régiójába,

a hegyi mőcok legendás birodalmába. Keresztülhajtottunk Havasnagyfalun, ami valójában egy „tanyák” laza hálózatából álló, óriási kiterjedésű település. Ha valaki a népi erdőkielés történeti formáit akarja tanulmányozni és megfelelően elszánt, itt a legjobb helyen jár – megtudtuk, hogy a helyi lakosság évszázadok óta, önszervező módon az erdőből él. Az intézményes falopást gyakorlatilag lehetetlen visszaszorítani, minden udvarban van gatterfűrés. A tevékenység nyomán az erdő kilométerekre távolodott a falutól, az útról körülpillantva egyetlen fát sem látni.

Idegenként komolyabban a helyiek közé merészkedni nem ajánlatos, oda állítólag szünetelni kell. Az Erdőigazgatóság is csak „bennszülött” erdészt alkalmazva, csendes beletörődéssel képes fenntartani a szükséges békét.

Utunk Jósikafalváig, a harminc kilométer hosszú, ezer hektáros, Kolozsvár ivóvízbázisát adó Bélesi-tó partjáig vezetett. A festői panorámában gyönyörködve, *Cherechesiu* úr, *Claudia Prundus* mérnök és *Toboni Márton* mérnök előadásában ismerkedtünk a 150 ezer hektáros erdőgazdasággal.

Megtudtuk, hogy évi 300 hektár erdőfelújítás mellett mintegy 180 ezer köbméter fát termelnek, fenyőt, bükköt és tölgyet egyaránt. Mesterségesen csak a fenyőt újítják fel. A vadászat volumene és a vadsűrűség magyar fogalmak szerint jelentéktelen, számottevő az erdei mellékhaszonvétele és a pisztrángtenyésztés.

A cég meglepően komoly vízépítészeti beruházásokat folytat, évente több, mint 150 millió forintnak megfelelő állami forrást fordítanak vadpatak-szabályozásra, ún. torrens regulációra. A meglévő erdei úthálózat fenntartására és fejlesztésére lényegesen kevesebb pénzük jut.

Visszatuzva az Alsófelsőszentmihályi csemetekertbe látogattunk el.

A káli kapcsolatokat ápoló csemetekert mintegy harminc hektáron, erdőtelepítési célokra is termel. A telepítéseket átgondoltan, pionír fajokkal indítva végzik.

A bejárás végén búcsúztunk el véglegesen a házigazdától – *Miklós István* úrtól is.

Lehetetlen mindenkit név szerint említeni. Szintúgy lehetetlen nem kiemelni *Ion Micu* igazgató úr generális szerepét a szervezésben, valamint *Miklós István* úr egész hetes, avatott kalauzolását – melyek nélkül tanulmányutunk szóba se kerülhetett volna.

Haraszi Gyula
szakosztálytitkár

A fotókat **Csonka Tibor** és **Péternári Gábor** készítették

